

De menseneter

Auteur: André Boesberg

Illustraties: Peter Nuyten

L E E S									
L	Leeservaring								
	A	B	C	D	E	F	G	H	
A	AVI								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
T	Thema								
	verre landen; avontuur								
Toegekend door KPC Groep te 's-Hertogenbosch									

Aanvulling op Leeslatthema's: dood; vriendschap; stroperij

Genre: spanning

Aantal bladzijden: 152

1 Korte inhoud

Sipke woont voor een jaar met zijn vader, moeder en de hond Does in Kenia. Zijn vader is arts en werkt daar in een ziekenhuis. Hun vertrek naar Kenia lijkt op een vlucht. Donja, Sipkes zus, is doodgereden door een dronken motorrijder en verandering van omgeving zal hen allemaal goed doen. Met Marloes, zijn vriendinnetje, bespreekt Sipke de mogelijkheid dat zij op vakantie naar Kenia kan komen. In ieder geval zullen ze elkaar mailen of schrijven. Op Schiphol komt zij hem uitzwaaien en geeft hem een brief mee die hij pas in het vliegtuig mag lezen.

In Kenia is Sipke bevriend met Jim, de zoon van Peter Mgabi. Die werkt ook in het ziekenhuis. Op een van hun tochten buiten het dorp zien Jim en Sipke een groep leeuwen. Hij was eerst niet bang voor leeuwen. Vader heeft immers gezegd dat leeuwen geen mensen aanvallen. Maar Jim vertelt hem over man-eaters: door de groep verstoten en solitair levende mannetjesleeuwen die wél mensen doden. Als één van de mannetjesleeuwen in hun richting komt, plast Sipke in zijn broek van angst.

Peter Mgabi heeft hen samen met Jim van het vliegveld gehaald en naar hun huis gebracht. Volgens Jim is het een goed huis, want 'er wonen geen geesten'. Ze praten over geloven in geesten en Sipke moet aan Donja denken. Does mag bij hem op de kamer slapen. Does is in huis gekomen na het overlijden van Donja. Zijn naam moest ook met een 'd' beginnen...

Jim is bevriend met Lucas, opzichter van het wildpark. De vorige opzichter is verdwenen, vermoord, ontvoerd, gevlucht, niemand weet het precies. Met de Landrover van Lucas maken ze tochten in de wildernis. Lucas heeft verteld dat hij een leeuw 'kwijt' is, een mannetje. Zou dat een man-eater geworden zijn? Op een van hun tochten zien ze sporen van autobanden. Ivoorstropers, weten Jim en Lucas. Lucas wil op onderzoek uit en inderdaad vinden ze een dode olifant. Een olifantenkalfje staat ernaast. Lucas besluit het kalf dood te schieten. Het zal zonder moeder geen kans hebben te overleven.

Wanneer Sipke een keer bij Jim logeert, willen ze weer de wildernis in. Eerst gaan ze naar het huis van Lucas, maar die is niet thuis. De Landrover staat wel onder het afdak. Dan vindt Sipke bloed op de plankenvloer. Er moet gevochten zijn. De stropers, begrijpt Jim. Hij heeft van Lucas in de Landrover leren rijden en ze gaan hem zoeken. Het geweer van Lucas nemen ze mee. Ze gaan door de wildernis, eerst in de Landrover en later te voet. Na een ontmoeting met een leeuw vinden ze Lucas, vastgebonden. Twee stropers zijn in de buurt. De jongens horen hen praten over Lucas doden of achterlaten. Ze besluiten gelukkig tot het laatste en gaan weg. De man-eater zal zijn werk wel doen, grinniken ze. Ze bevrijden Lucas en gaan samen naar huis.

Een paar dagen later horen ze dat de stropers gearresteerd zijn en dat Lucas een eenzame leeuw heeft doodgeschoten.

De vader en moeder van Sipke zijn niet blij met de avonturen van hun zoon. 'We hebben alleen jou nog,' zegt zijn moeder. Het komt tot een gesprek waarin vader erkent dat hij te weinig aandacht aan Sipke heeft gegeven na de dood van Donja. Dat hij gevlucht is in zijn werk. Hij belooft beterschap. Sipke krijgt een brief van Marloes. Als Jim hoort dat hij een vriendin heeft die helemaal naar Afrika wil komen om Sipke te zien, vindt hij dat ze moeten trouwen. Want, wie een leeuw van dichtbij heeft gezien, is klaar om te trouwen!

2 Villa-aspecten

De teksten met een grijze achtergrond komen uit het boek. De paginacijfers staan erbij.

2a Inleidend tekstje

De menseneter wordt op bladzijde 4 ingeleid met de volgende tekst:

'In Afrika ben je pas dood als niemand je naam meer weet, als je in geen enkel verhaal meer voorkomt.'

Hoe lang duurt het voordat jij en je vader en moeder dat begrijpen, als het ergste gebeurt dat een gezin kan overkomen?

Door het lezen van deze inleidende tekst zullen de kinderen begrijpen dat de dood in *De menseneter* een rol speelt. Ook uit de titel van het boek kan dit opgemaakt worden.

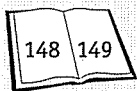
Het cursief gedrukte gedeelte beschrijft hoe in Afrika de dood beleefd wordt. Niet als een absoluut einde. Wat geleefd heeft, leeft voort. Zolang achterblijvenden over doden praten, zolang doden in verhalen genoemd worden, zolang leven ze voort. Wat vinden de kinderen van deze gedachte? Zien ze de dood als iets definitiefs? Vinden ze het een heel mooie gedachte dat je na je dood toch voortleeft in de harten, hoofden en verhalen van de mensen die je gekend hebben?

Wat maken ze op uit de zin die op de cursieve volgt? Wat stellen ze zich voor bij het ergste dat een gezin kan overkomen? En als ze die gebeurtenis in verband brengen met de Afrikaanse gedachten over de dood, welke gevolgtrekking maken ze dan?

Bespreek deze inleidende tekst nog een keer met de kinderen als ze het boek gelezen hebben. Begrijpen ze de inhoud ervan dan nóg beter?

2b Villa Alfabet

Taalkamer

Leuk, denkt Sipke. Als je dat woord tien keer achter elkaar uitspreekt, weet je niet meer wat het betekent.

Geldt dat voor alle woorden? Zijn er woorden die meer gaan betekenen als je ze vaak achter elkaar uitspreekt?

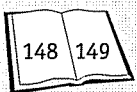
Deze vraag legt een verband tussen taal en de gevoelens die taal kan oproepen. Of misschien wel het ontbreken van gevoelens als je op een niet voor de hand liggende manier met taal omgaat. Zoals een woord tien keer achter elkaar zeggen. Daardoor kan het zijn betekenis verliezen. Wat overblijft, is een samenstel van klanken, betekenisloos. Het woord is totaal ontdaan van context. Filosoferen de kinderen vaker op deze manier over taal? Denken ze wel eens na over hoe woorden hun betekenis krijgen? Wanneer ervaren ze het omgekeerde? Wanneer krijgen woorden juist meer betekenis als je ze vaak achter elkaar zegt? Gaat het dan om woorden die gekoppeld zijn aan het beleven van geluk? Ook om droevige woorden?

*'Geesten?' Een onzichtbare hand glijdt over zijn rug.
Welk gevoel roept deze zin bij jou op?*

In Afrikaanse culturen spelen geesten een belangrijke rol. Herinneren de kinderen zich nog de opmerking van Jim, dat in het huis van Sipke en zijn familie geen geesten woonden? Geesten zijn onzichtbaar. Handen van geesten dus ook. Kunnen ze toch vertellen wat voor gevoel een over je rug glijdende onzichtbare hand teweegbrengt? Ook hier: taal en gevoel.

*'Ivoor is pas mooi als het aan een olifant vastzit.'
Vind je deze zin alleen maar leuk of ook waar?*

Wat is het antwoord van de kinderen op deze vraag? Zien ze er ook de veroordeling in van de illegale jacht op olifanten om hun slagtanden? Mensen kunnen beeldjes, sieraden en andere voorwerpen van ivoor mooi vinden, maar als je weet dat daar dieren voor gedood worden, zijn ze dan nog mooi? Ook in deze zin klinkt een uiting van gevoel door.

Gevoelenskamer

*'Je moet je niet schamen als je bang voor iets bent,' zegt Jim.
(blz. 15)*

Ben je het met Jim eens?

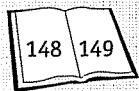

Sipke doet het in zijn broek van angst. Liever had hij zijn angst verborgen, maar met een natte broek lukt dat natuurlijk niet meer. Wat vinden de kinderen, ben je een watje als je laat merken dat je bang bent? Of is het stoer om altijd maar te doen alsof je geen angst hebt? Zijn er situaties waarin je gemakkelijk kunt laten zien dat je bang bent? En wanneer laten de kinderen liever niet merken dat ze angst hebben?

'Hij sluit zijn ogen en probeert aan niets te denken, maar je kunt nooit aan niets denken.' (blz. 127)

Wanneer wil jij aan niets denken?

Is dat waar? Kun je nooit aan niets denken? Staan je gedachten met andere woorden nooit stil? Denken de kinderen ook altijd ergens aan? Zijn er weleens dingen waaraan je móet denken, terwijl je het juist niet wilt? Dingen die je gedachten beheersen? Welke voorbeelden geven de kinderen van dingen waaraan ze niet willen denken? En wanneer zouden ze, net als Sipke die met het geweer van Lucas in zijn handen staat, aan niets willen denken?

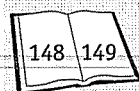

Denkzolder

'In Afrika ben je pas dood als niemand je naam meer weet, als je in geen enkel verhaal meer voorkomt.'

Er zijn, een naam hebben, gekend worden. Er niet meer zijn, toch voortleven in hen, die je naam kennen. Mooie gedachten?

Als niemand je naam meer weet, ben je zonder naam. En zonder naam ben je niemand, dan ben je dus eigenlijk dood. De tekst in de Denkzolder kan aanleiding zijn voor filosofische gedachten. Waarom hebben mensen namen? Als je helemaal alleen op de wereld zou zijn, heb je dan een naam nodig? Leef je ook verder als je naam ergens is opgeschreven, zodat iemand anders hem kan lezen? Als die ander je naam leest, terwijl hij of zij niet weet wie je bent, leef je dan voort? Of is dat alleen het geval als je 'gekend' bent, dat wil zeggen, als die ander zich jou kan voorstellen bij het lezen van je naam?

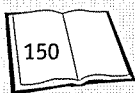
Schrijfplek

Stel je voor: niet Sipke, maar jij beleeft alles in Afrika. Wat schrijf of mail je naar je vrienden en vriendinnen?

De vraag op de Schrijfplek vraagt van de kinderen om zich te verplaatsen in Sipke. Hij maakt heel wat mee in Afrika. Niet alleen de avonturen met de leeuwen en de ivoorstroppers. Hij praat ook veel met Jim en Lucas, en leert zo veel over het leven in Afrika. Hij ervaart de verschillen met het leventje dat hij in Nederland had. Wat zou de meeste indruk op de kinderen maken? Wat zouden ze naar een vriend of vriendin in Nederland schrijven als zij in Afrika zouden beleven wat Sipke beleeft?

Deze keer stuurt Peter Nuyten, de illustrator, een e-mail aan alle lezers. De tekst luidt:

Van: Peter Nuyten
(mail via: villa@maretak.nl)
Aan: <alle lezers van 'De menseneter'>

Dag beste lezers,

Ooit eens oog in oog gestaan met de dood? Of bijna dan? Of ken je iemand die dood is gegaan? Gek hè, als je erover nadenkt, probeer je het vaak uit je gedachten te bannen.

Dat doen we bijna automatisch. Alsof we het niet willen weten.

Sommigen doen dat niet, die denken er juist wel over na. Ook al praten ze er niet écht over met anderen. Zoals Sipke. Eigenlijk zou iedereen dat moeten doen. Erover nadenken. En erover praten met elkaar. Dat is beter dan het binnen in je hoofd te bewaren. Het lucht op.

Ook ik heb mensen gekend die dood zijn gegaan. Ook mensen die bijna dood zijn gegaan. Sommigen heb ik van heel dichtbij gekend. Het is soms moeilijk te geloven. Eerst zijn ze er nog en dan niet meer. Als een lamp die uitgedaan is.

Ik ben wel eens bijna doodgegaan. Toen de ergste schrik over was, besepte ik, dat je zó weg kunt zijn. Net als Sipke, oog in oog met een gevaarlijk dier, en ervaren dat je ieder moment gedood kan worden. Ik was toen héél bang om dood te gaan. Dat doet heel veel met je gevoelens en gedachten in je hoofd.

Ik moest daar aan denken toen ik de tekening voor de voorkant van dit boek ging maken. Toen de tekeningen van 'De menseneter' klaar waren, heb ik er nog veel over nagedacht. Nu praat ik erover met jullie. En terwijl ik dit schrijf, merk ik dat ik het echt heel belangrijk vind...

Groeten,

Peter Nuyten

Wanneer u met de kinderen over deze e-mail spreekt, kunt u de volgende elementen aan de orde laten komen:

Ooit eens oog in oog gestaan met de dood? Of bijna dan? Of ken je iemand die dood is gegaan? Gek hè, als je erover nadenkt, probeer je het vaak uit je gedachten te bannen.

Dat doen we bijna automatisch. Alsof we het niet willen weten. Sommigen doen dat niet, die denken er juist wel over na.

Peter Nuyten constateert dat de dood niet iets is waar je gemakkelijk over praat. Sommigen willen er helemaal niet over praten, er zelfs niet over denken. Anderen pra-

ten er niet over, maar denken er wel over na. Het is eigenlijk nauwelijks voor te stellen wat het betekent als je het niet van nabij hebt meegemaakt. Kunnen de kinderen toch vertellen hoe zij ermee om zouden gaan? Zouden ze het wegstoppen, er niet over praten, er niet aan denken? Of willen ze er juist wel veel over praten? Denken ze dat het oplucht, zoals Peter Nuyten even verderop zegt?

Ook ik heb mensen gekend die dood zijn gegaan. Ook mensen die bijna dood zijn gegaan. Sommigen heb ik van heel dichtbij gekend. Het is soms moeilijk te geloven. Eerst zijn ze er nog en dan niet meer. Als een lamp die uitgedaan is.

Kennen de kinderen mensen die dood zijn gegaan? Hebben ze daarbij dezelfde gevoelens als Peter Nuyten? Moeilijk te geloven, een gedoofde kaars. Is het waar dat het makkelijker te geloven en te aanvaarden is dat iemand dood ging, naarmate het langer geleden is?

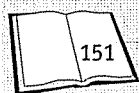
Toen de tekeningen van 'De menseneter' klaar waren, heb ik er nog veel over nagedacht. Nu praat ik erover met jullie. En terwijl ik dit schrijf, merk ik dat ik het echt heel belangrijk vind...

De menseneter heeft Peter Nuyten aan het denken gezet. Hij heeft niet alleen gedacht aan hoe hij de tekeningen moest maken, de inhoud van het verhaal zorgde ervoor dat hij veel over dingen ging nadenken. Uit de inhoud van de e-mail kunnen de kinderen wel opmaken waarover hij nadacht. Kennelijk heeft het verhaal veel indruk op hem gemaakt. Hij wil er ook over praten, terwijl hij in het begin van de e-mail zegt dat hij zulke gedachten eigenlijk wil wegstoppen. Vinden de kinderen het ook heel belangrijk dat je zulke ervaringen met anderen deelt?

Als u merkt dat het de kinderen wat doet om over deze dingen te praten, kunt u hen stimuleren om over dit onderwerp met Peter Nuyten te mailen. De antwoorden op hun e-mails worden natuurlijk weer besproken.

2c Vragen naar aanleiding van de Villaatjes

Na de hoofdstukken 1, 3, 5 en 7 staan in het boek de Villaatjes 1 afgedrukt. De vragen die daarbij horen staan achter in het boek. Hieronder zijn ze weergegeven. Als u met de kinderen over het boek praat nadat ze het hebben uitgelezen, neem dan een selectie uit de vragen met hen door. Laat in eerste instantie de kinderen kiezen over welke vragen ze willen praten. Vraag dóór als er niet zo veel uitkomt. Vraag vooral weer naar eigen ervaringen en gevoelens in situaties die de kinderen zelf hebben meegemaakt. U kunt er ook voor kiezen om de vragen meteen te bespreken als de hoofdstukken, waarop de vragen betrekking hebben, gelezen zijn.

Vragen na hoofdstuk 1, bladzijde 27

1 Wat las je over het gedrag van leeuwen dat je nog niet wist?

Sipke heeft een bepaalde voorstelling over leeuwen voordat hij naar Afrika gaat. Door de gesprekken met Jim komt hij meer te weten. Leerden de kinderen nieuwe dingen?

2 *Iedereen heeft angsten, de een is bang om te vliegen, de ander is doodsbang voor slangen of spinnen.* Wat zijn jouw angsten?

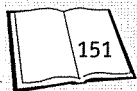
Zijn ze het eens met de uitspraak van Jim? Kunnen de kinderen over hun angsten praten?

3 Sipke weet er alles van: *In elk huis wonen geesten, ook in Nederland, stemmen en gezichten in je dromen.* Heeft Sipke gelijk?

Heeft Sipke het hier over de dingen die je droomt als je in bed ligt? Of zijn het de geluiden die je 's nachts in huis hoort als je wakker ligt? Welke geluiden horen de kinderen? Piepende deuren, krakende balken, tikkende verwarmingsbuizen? Wat beelden ze zich bij die geluiden in? Is het erger om die geluiden te horen als het pikkedonker is dan overdag? Hebben ze misschien daarom een lampje branden op hun kamer, of vinden ze dat kinderachtig? Pakken ze hun knuffel als ze wakker liggen 's nachts?

4 Hóe anders was vroeger? Wat is er gebeurd? Waarom liegt iedereen, als ze zeggen dat het goed gaat?

Hebben de kinderen een idee wat er gebeurd kan zijn, waardoor iedereen zegt dat het goed gaat, terwijl dat duidelijk niet het geval is? Zou het te maken hebben met de gebeurtenis uit de inleidende tekst?

Vragen na hoofdstuk 3, bladzijde 61

1 Heb jij ook wel eens het gevoel dat je in twee werelden leeft? Een echte wereld en een angstaanjagende wereld? (Kijk nog eens op blz. 31.)

Is het toeval dat de angstaanjagende wereld vooral 's nachts 'echt' wordt? Als je wakker schrikt, ben je dan meteen 'uit je droom'? Waarom kijkt Sipke dan gelijk op zijn wekker? Waarom plast hij in de wasbak en gaat hij niet naar de wc? Waarom kijkt hij naar buiten? Herkennen de kinderen het gevoel dat je ergens niet aan wilt denken, het weg wilt stoppen, maar dat het op onverwachte momenten toch in je gedachten komt? Sipke zegt het mooi: Mijn dromen halen me altijd in.

2 Op blz. 31 staat ook: *Maar zijn dromen halen hem altijd in.* Halen jouw dromen je soms ook in?

Wat zou Sipke met deze zin bedoelen? Kunnen de kinderen vertellen wat zij zich bij deze uitspraak voorstellen?

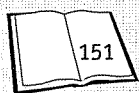

3 Wat bedoelt Jim als hij zegt: *'In dit land heb je aan twee ogen niet genoeg'*? (Zie blz. 56.)

Zou het kunnen zijn dat in Afrika altijd gevaar dreigt? Dat je steeds op je hoede moet zijn? Aan welke gevaren denken de kinderen?

4 Donja. Marloes. Nederland. Je snapt zeker wel hoe belangrijk Does voor Sipke is.

Sipke mist zijn zus, hij mist Marloes. Dieren kunnen troosten. Dat doet Does ook voor Sipke. Hebben de kinderen een dier dat hen troost wanneer ze iemand missen, of wanneer ze verdriet hebben? En als ze geen dier hebben, dan misschien een knuffel?

Vragen na hoofdstuk 5, bladzijde 93

1 Als je zegt dat je de mensen in Afrika wilt komen helpen, terwijl je ook uit Nederland bent weggegaan om te vergeten, is dat dan liegen, zoals Sipke van zijn vader denkt. (Zie blz. 64.)

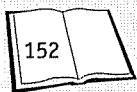
Is het makkelijk om te praten over het verlies van je kind? Is het makkelijk te praten over de dood van je zusje? Naar een heel andere omgeving gaan, betekent voor Sipke en zijn familie ook: niet voortdurend herinnerd te worden aan Donja door de dingen die ze om zich heen zien. Door de stoel waarin ze altijd zat en die nu leeg blijft. Door de spullen die nog op haar kamer staan. Weggaan is afstand nemen, een beetje vergeten (helemaal vergeten lukt natuurlijk nooit), opnieuw beginnen. Dit allemaal bekenen aan jezelf en aan anderen is moeilijk. Daarom is het fijn dat je ook kunt zeggen dat je de mensen in Afrika wilt helpen. Maar is dat liegen?

2 Lucas vindt leeuwen stom. Als je niet voldoet aan de eisen van de groep, word je uitgestoten. Heeft Lucas gelijk? (Zie blz. 82.)

Hoe zit dat bij mensen, bij kinderen? Vinden de kinderen het belangrijk om bij een groep te horen? Kennen ze voorbeelden van kinderen die niet bij een groep horen? Waardoor kun je uit een groep worden gestoten als kind? Door je kleding? Door je gedrag? Door hoe je eruitziet? Is dat stom? Zijn de eisen van de groep het allerbelangrijkst? Vinden de kinderen dat iedereen recht heeft om geaccepteerd te worden zoals hij of zij is, ook al doen ze soms anders? Is dat nu juist het verschil tussen mensen en dieren?

3 Waarom zou Lucas de verdwenen leeuw naar zichzelf genoemd hebben?

Zou dat te maken hebben met hoe Lucas zich voelt na alles wat hij meegemaakt heeft? Lees bladzijde 69 er nog eens op na.

Vragen na hoofdstuk 7, bladzijde 127

1 Jim schaamt zich voor dingen die in zijn land gebeuren.

Schaam jij je, net als Sipke, voor dingen die hier gebeuren?

Zijn er in Nederland dingen om je voor te schamen? Kennen de kinderen, behalve het voorbeeld dat Sipke geeft, andere voorbeelden? Dingen die landelijk bekend zijn geworden, dingen uit de stad of het dorp waar de kinderen wonen?

2 'We gaan hier anders met de dood om dan bij jullie. Ieder mens heeft een aantal jaren, de een meer, de ander minder' (blz. 120). Hoe denk jij hierover?

Betekent deze uitspraak van Jim dat van tevoren vaststaat hoe lang je leeft? Welke vragen komen er bij de kinderen op als dat zo is? Bijvoorbeeld: wie beslist dan dat het 'je tijd' is? Als jouw aantal jaren toch al bepaald is, kun je dan roekeloos leven? Zou je willen weten hoeveel jaren je te leven hebt? Zou je het van iemand anders, je ouders of je broers en zussen, willen weten? Hebben de kinderen hier andere vragen bij?

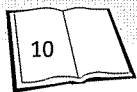
3 Wat heeft Jim ontdekt? De man-eater? Lucas? De ivoorstroppers?

Met het antwoord op deze vraag kunnen de kinderen aangeven hoe zij zich het verdere verloop van het verhaal voorstellen.

3 Extra Verdieping

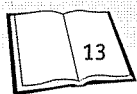
3a Praten over taal en gevoel

In *De menseneter* spelen gevoelens een belangrijke rol. Woorden, zinnen en fragmenten waarin die gevoelens in taal zijn weergegeven, worden hieronder besproken. Confronteert u de kinderen ermee en vraag naar hun eigen gevoelens bij de dingen die ze gelezen hebben.

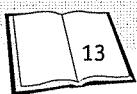
Zijn bloed befrist als een van de leeuwen brult.

Wat voel je als je bloed befrist? Kennen de kinderen een andere uitdrukking waarin een lichamelijke reactie wordt genoemd als uiting van grote angst of schrik? (zoals bijvoorbeeld: Zijn hart stond stil; Zijn adem stakte in zijn keel; Zijn hart bonkte in zijn keel)

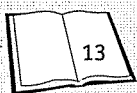
Zijn benen voelen aan als stukken lood

Hier ook weer een beschrijving van een lichamelijk aspect om aan te geven welke gevoelens de overhand hebben.

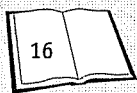
Door zijn mond probeert hij zo zacht mogelijk adem te halen.

Maak je minder geluid als je in een angstige situatie door je mond ademt? Hoe zou dat komen? Laat de kinderen het eens uitproberen.

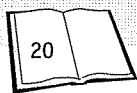
Sipke probeert niet te denken aan de bonkende hoofdpijn. Als hij zijn ogen dichtknijpt, schieten sterren en strepen van links naar rechts. Een vuurwerk van hoofdpijn.

Weer zo'n beschrijving: hebben de kinderen zelf weleens een vuurwerk van hoofdpijn? Herkennen ze die gewaarwording in de beschrijving van de hoofdpijn van Sipke?

'Vlinders bijten niet,' zegt Sipke.
'In Kenia bijt alles wat vliegt of loopt.'

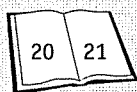
Begrijpen de kinderen wat Jim hiermee bedoelt? Kennen ze de gevaren van insectenbeten in de tropen? Misschien vinden ze het interessant om hier een onderzoekje naar te doen. Laat informatie verzamelen over gevaarlijke insecten. Zijn er in ons land ook insecten waar je voor moet oppassen? Zijn er mensen die gevoeliger zijn voor beten dan anderen?

'Waarom moet ik het vragen als je toch altijd ja zegt?'

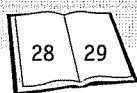
Ja, waarom is dat eigenlijk? Herkennen de kinderen deze uitspraak van Sipke? Willen hun ouders ook dat zij het vragen voordat ze drinken, een koekje of een snoepje pakken?

Wat vinden ze van het antwoord van moeder?

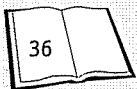
Waarom kopen ze geen groter huis met een grotere keuken? (...) Een huis zonder herinneringen, (...) In een andere stad of in een dorp waar niemand hen kent. (...) Als hij goed nadenkt, weet hij wel waarom zijn ouders niet willen verhuizen.

Weten de lezers nu ze het boek uit hebben ook waarom de ouders van Sipke niet wilden verhuizen? Snappen ze de gevoelens van Sipke die juist wel wil verhuizen, naar 'een huis zonder herinneringen'?

Beide bladzijden geheel.

Hoe zouden de kinderen reageren als hun vader met de mededeling kwam dat ze naar Kenia gingen? Hoe reageert Sipke? Wat is het belangrijkste voor Sipke? Waarom denkt hij dat zijn moeder liegt als ze zegt dat een jaar zo voorbij is? Klopt het, denk je, dat de ouders van Sipke vooral naar Afrika willen om te vergeten?

'Ik weet nog dat ik zestien werd en van mijn ouders een bromfiets kreeg, nu ben ik veertig en het is net alsof er vijf minuten voorbij zijn.'

Sipke knikt. Hij weet hoe oude mensen over de tijd denken.

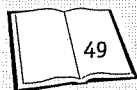
Denken oudere mensen anders over tijd dan jonge? Hoe denken bejaarde mensen over tijd? Hoe denken de kinderen zelf over tijd? Kunnen ze zich nog dingen van vroeger herinneren? Welke gebeurtenissen lijken nog maar heel kort geleden gebeurd, terwijl ze toch al een poosje geleden plaatsvonden? Hoe zou het komen dat het bij sommige dingen lijkt alsof ze gisteren gebeurden, terwijl je andere dingen al bijna vergeten bent?

Duurt tijd altijd even lang? Is een minuut altijd een minuut voor je gevoel? Kunnen de kinderen voorbeelden bedenken waarin een minuut heel lang duurt? En wanneer duurt een minuut juist heel kort, alsof het een seconde is?

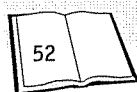
Hij heeft er een hekel aan als zijn moeder hem Sip noemt. Hij heet Sipke, geen Sip.

Hebben de kinderen er een hekel aan als ze anders genoemd worden dan ze heten? Wordt hun naam dan ingekort, net als bij Sipke? Of krijgen ze een heel andere naam, een bijnaam misschien? Wat vinden ze vervelender?

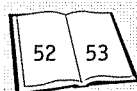
'Tijd is in Afrika anders, alles heeft hier een eigen ritme en een eigen tijd.'

Hoe anders is tijd in Afrika dan in Nederland? Zou de tijd in Afrika sneller gaan, of juist langzamer? Alles heeft een eigen ritme, kan dat betekenen dat sommige dingen langzaam en andere snel kunnen gaan?

'Ze kan zelfs een taart bakken van leeuwenstront.'

Peter Mgabi is trots op zijn vrouw, die een goede kokkin is. Welke voorbeeld zou je in Nederland gebruiken om aan te geven dat iemand heel goed kan koken?

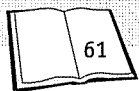

'Raak je ooit gewend aan dit land, dat is de vraag.' ...t/m... en dat bij het einde van de wereld Afrika hetzelfde eruitziet als bij het begin van de schepping.'

In de woorden van Peter Mgabi klinkt door dat hij beseft in een derdewereldland te wonen. En dat het niet makkelijk is verandering in de situatie te brengen. Denken de kinderen weleens na over de verschillen in de wereld? Over arme en rijke landen? Wat vinden ze van ontwikkelingshulp? Helpt dat? Wat is een goede manier van ontwikkelingshulp, geld geven? Mensen in derdewereldlanden leren hoe ze meer opbrengst van het land kunnen halen? Mensen uit die landen bij ons laten studeren? Moeten derde-

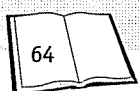

wereldlanden alles overnemen van het rijke westen? Welke dingen zijn in Afrika beter dan bij ons in Nederland?

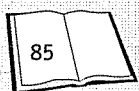
Er is bijna een dag voorbij, denkt hij, nog maar 364 dagen.

Weer een voorbeeld van 'beleefde' tijd. Denken de kinderen dat Sipke vindt dat de dag snel voorbij is gegaan en dat de komende 364 dagen ook snel zullen gaan? Of denkt hij juist: Pfff zeg, nog driehonderdvierenzestig hele dagen te gaan, wat een tijd?

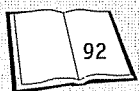
Je liegt, denkt Sipke. En Jims vader liegt ook.

Sipke ontdekte al eerder dat volwassenen liegen. Begrijpen de kinderen, net als Sipke, dat grote mensen net zo hard liegen als kinderen, maar dan op een andere manier? Op welke manier dan? Vinden ze dat liegen, of noemen ze het anders?

Sipke voelt zich opgelaten, hij wil niet dat Jim hem een opschepper vindt (...) Hij vertelt niet dat hij ook een videorecorder, een mobieltje en een racefiets heeft.

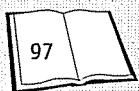
Begrijpen de kinderen dat Sipke zich opgelaten voelt? Hebben zij dat ook als ze moeten vertellen wat ze allemaal hebben? Welke dingen hebben ze zoal? Vinden ze dat normaal, of eigenlijk te gek?

'Roken is slecht,' zegt Jim.

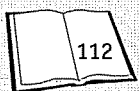
'Op olifanten jagen is slechter.' Lucas is langzamer gaan rijden.

Zijn roken en op olifanten jagen met elkaar te vergelijken? Welk antwoord geven de kinderen op de vraag wat slechter is?

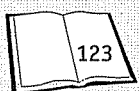
'Dit is Kenia,' zegt Lucas ... t/m ... knijpen de anderen wel een oogje dicht en heb je vrij spel.'

Krijgen de kinderen na het lezen van dit fragment een heel klein beetje begrip voor ivoorstroppers? Kunnen ze zich de situatie waarin arme mensen in Afrika zich bevinden voorstellen? Zouden zijzelf dingen doen die eigenlijk niet mogen om het hoofd boven water te houden?

'Ik droom soms,' zegt zijn moeder. 'Mijn dromen zijn rood en dat is een slecht voorteken.'

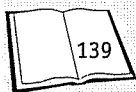
Hebben de kinderen ook dromen die voortekenen bevatten? Zijn hun dromen soms ook rood? Welke kleur hebben dromen die goede dingen voorspellen?

Sipke heeft het gevoel dat hij naar een film kijkt die vertraagd wordt afgedraaid. Een film zonder kleuren.

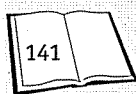

Wat vinden de kinderen van het beeld dat hier gebruikt wordt om het gevoel van Sipke te beschrijven? Hebben ze zelf ook weleens zo'n ervaring gehad? Zo verstijfd zijn van angst dat alle kleur uit de wereld verdwijnt, dat je geen geluiden meer hoort, dat alles langzamer lijkt te bewegen?

'(...) Jij bent Sipke en Donja was Donja.'
Is Donja, denkt Sipke.

Begrijpen de kinderen waarom Sipke in gedachten zijn vader verbeterd? Niet 'was Donja', maar 'is Donja'?

'Ga hem rustig op je kamer lezen,' zegt zijn vader. 'Brieven van je vrienden moet je in je eentje lezen.'

Heeft vader gelijk? Wat doen de kinderen zelf met post die van vrienden afkomstig is? Is er post waarbij het niet uitmaakt of er anderen bij zijn als je dat leest?

3b Kennis van genres

De menseneter is een realistisch verhaal. Net als *Laiend*, een ander boek uit de serie Villa Alfabet Rood, kan *De menseneter* ook getypeerd worden als een psychologisch verhaal. Het verhaal is niet alleen een spannend relaas over ontmoetingen met leeuwen en ivoorstroppers, maar beschrijft ook de manier waarop Sipke en zijn vader en moeder het verlies van Donja proberen te verwerken. En omdat het grootste deel van het verhaal zich in Afrika afspeelt, wordt het omgaan met de dood in dat werelddeel vergeleken met hoe dat in Nederland gaat. Praat met de kinderen over de verschillen en overeenkomsten. Wat vinden ze van de uitspraken van Jim over dood en namen van dode mensen? Een ander verschil tussen Afrika en Nederland is de beleving van tijd. Bespreek met de kinderen dat verschil in tijdbeleving. Verschillen die cultureel bepaald lijken (Kenia – Nederland), maar ook verschillen tussen mensen en verschil in tijdbeleving van één persoon, die zich in verschillende situaties bevindt.

Vinden de kinderen dat het verhaal zich in de realiteit ook zo had kunnen afspelen? Hebben ze tijdens het lezen situaties herkend? Een verhaal is 'echt' als je denkt: 'Dat had mij precies zo kunnen overkomen.' Is deze gedachte bij het lezen van het verhaal bij hen opgekomen? Hebben de kinderen sommige gevoelens van Sipke herkend? Konden ze zich met hem identificeren? Hoe zouden zij omgaan met de spanning van het oog in oog staan met een leeuw? Hoe zouden zij zich 's nachts voelen in een Afrikaans huis vlakbij de savanne?

Het verhaal van *De menseneter* wordt verteld door een verteller. Dat gebeurt hier op een andere manier dan in *Laiend*. Daar is het vertellersperspectief dat van de ik-figuur, van de hoofdpersoon Mat. Het is net of Mat het verhaal rechtstreeks aan de lezer vertelt. Kunnen de kinderen de vormen met elkaar vergelijken? Wat vinden ze van beide manieren van vertellen? Wordt *Laiend* door de ik-vorm een persoonlijker verhaal? Komen de gevoelens die hoofdpersonen hebben duidelijker naar voren in zo'n verhaal dan wanneer een derde persoon het verhaal vertelt?

Wat vinden de kinderen van de tijdsprongen die in het verhaal voorkomen? *De menseneter* is geen chronologisch verteld verhaal. Het verhaal begint in Kenia, als Jim en Sipke leeuwen zien. Daarna pas wordt de aanleiding voor de verhuizing naar Afrika verteld. Vinden de kinderen het lastig dat je moet nadenken over de volgorde van de gebeurtenissen? Of maakt die manier van vertellen het verhaal juist aantrekkelijker, spannender om te lezen? Voelen ze zich meer bij het verhaal betrokken als ze zich een beetje moeten inspannen om het te kunnen volgen?

Kennen ze de term flashback? Komen in *De menseneter* flashbacks voor? In films komen ook vaak flashbacks voor. Niet altijd even duidelijk. Wat vinden ze van die stijlfiguur?

Thema's en motieven

Thema's en motieven die in *De menseneter* ook een rol spelen zijn:

Vriendschap

Besprek met de kinderen de vriendschap die Sipke heeft met Marloes, met Jim. Ook de vriendschap tussen Jim en de volwassen Lucas. Is vriendschap tussen kinderen anders dan vriendschap tussen volwassenen? Wat is er speciaal aan vriendschap tussen kinderen en volwassenen?

Derdewereldlanden

De problematiek van derdewereldlanden komt in *De menseneter* ook aan de orde. Bijvoorbeeld in de gesprekken tussen Sipke en Jim. Maar ook Peter Mgabi en Lucas doen er uitspraken over. Praat met de kinderen over de verhouding tussen arme en rijke landen. Wat vinden zij dat er moet gebeuren? Kunnen ze voorbeelden verzamelen van succesvolle projecten in de derde wereld? Kennen ze landen die vroeger tot de derde wereld behoorden, maar waar het nu een stuk beter gaat? Kunnen ze aangeven wat daarvan de oorzaak is?

Andere cultuur, andere denkwereld

In Afrika komt Sipke in aanraking met de denkwereld over geesten. Meteen de eerste dag al vertelt Jim dat er in het huis waarin ze gaan wonen, geen geesten zijn. Weten de kinderen hoe belangrijk geesten kunnen zijn in Afrika? Als dit onderwerp hen interesseert, kunnen ze hierover informatie opzoeken.

Vergeten en ontvluchten

Gaandeweg wordt duidelijk dat Donja is overleden. Doodgereden door een dronken motorrijder. De verhuizing naar Kenia is deels bedoeld (misschien is dat wel de hoofdrede) om te vergeten. Om de omgeving, waar alles aan Donja herinnert, te ontvluchten. Zou vergeten zo makkelijk gaan? En wat willen ze eigenlijk vergeten? Donja toch niet?

3c Praten over illustraties

De illustraties in *De menseneter* zijn van Peter Nuyten. Bij de illustraties op de bladzijden 4, 23, 35, 116, 122 en 144 zijn bespreeksuggesties opgenomen.

Wanneer het kind het boekprofiel heeft ingevuld, neemt u dit erbij. Welke tekening hebben ze als de mooiste aangemerkt? Laat de kinderen hun keuze motiveren. Hebben

ze de illustratie als op zich staand gekozen, of omdat de tekening heel goed past bij een passage uit het verhaal? Kunnen de kinderen vertellen hoe de illustrator tekent: veel lijntekeningen, veel ingekleurde vlakken, of een combinatie daarvan? Laat ze hun ideeën vergelijken met wat de illustrator over zijn werkwijze vertelt op het blad 'Bericht van de illustrator'. (zie blz. 217)

Vergelijk met de kinderen de tekeningen in dit boek eens met die in een ander boek. Zoek een boek uit waarin de illustrator een heel andere stijl van tekenen heeft. Laat de verschillen in tekenstijl benoemen. Let op zaken als: grote lijnen – details, bijna alleen lijnen – vlakken, realistisch – schetsmatig, sfeer die de tekeningen oproepen, perspectief.

De menseneter is een realistisch verhaal. Het boek is geïllustreerd met realistische tekeningen. Peter Nuyten heeft op het blad 'Bericht van de illustrator' aangegeven welke werkwijze hij toepaste bij het illustreren van dit boek. Hij geeft daarin ook aan dat hij het moeilijk vond om het gevoel van Sipke te laten zien. Waarom zou Peter Nuyten dat moeilijk gevonden hebben? Is gevoel uit te drukken in de gezichten van de mensen die je tekent? Kun je gevoel ook laten zien in de houding die je mensen geeft? Laat de tekening op bladzijde 4 eens bekijken. Welk gevoel spreekt uit de houding en gezichtsuitdrukking van Sipke? Vinden de kinderen dat de illustrator er goed in geslaagd is om Sipkes gevoel te laten zien?

Andere illustraties waarin gevoel een belangrijke rol speelt, staan op de bladzijden 23, 35, 116, 122 en 144. Op welke tekening vinden ze het gevoel het sterkst uitgedrukt? Kunnen ze zelf een gezicht tekenen dat een bepaald gevoel uitdrukt? Verdriet, blijdschap, tevredenheid? Vinden ze het makkelijk of moeilijk om die gevoelens te vangen in lijntjes en vlakken?

Op het blad 'Bericht van de illustrator' laat Peter Nuyten zien hoe een tekening tot stand komt.

4 Verwerking

Hierna volgt een aantal kopieerbladen voor verdere verwerking:

- 4a Boekprofiel;
- 4b *De menseneter* en ik;
- 4c *De menseneter* onder de loep;
- 4d Boekrecensie;
- 4e Bericht van de illustrator;
- 4f Titelblad